

Catch the cash: 20 let od prvih tajkunov

Objavljeno: 12.02.2013 10:15

Avtor: Vojko Zakrajšek

Ključne besede: [catch the cash](#), [piramida](#), [igra](#), [VIS](#), [Exocom](#),
[Ciril Gradišar](#)

Pred dvajsetimi leti je Slovence

obnorela igra **Catch the Cash**.

Posnetek je nastal sredi leta 1993 v Domžalah, kjer je Gradišar, direktor Exocoma, sredi množice besnih in naplahtanih vlagateljev moral podpisati obljubo o vračilu vložnega denarja. Obljube ni izpolnil. Foto: arhiv

LJUBLJANA – Pred dvema desetletjema, ko še nismo imeli tajkunov, so državljane in državo skubli prebrisani organizatorji goljufivih iger na srečo. Ena teh iger je bil razvpiti piramidni sistem *Catch the Cash*, ki je zavrtel več kot sto tisoč Slovencev. Igra, za katero policija ni našla elementov kaznivega dejanja, čeprav je šlo za velikansko utajo davkov in s tem goljufanje države, je od novembra 1991 do vrhunca leta 1993 dobesedno obnorela množico Slovencev. Za organizatorje je bilo najplodnejše leto 1992, ko je v igro vstopilo okoli 120.000 naivnih vlagateljev, vsi skupaj pa so vložili okroglo 105 milijonov nemških mark. Uspešnost je temeljila na sposobnih predavateljih – v zlatem obdobju te največje potegavščine

jih je za podjetje Exocom delalo 35 – zaslužili pa so ogromne honorarje. Vse, kar se je izcimilo iz goljufive zgodbe, je bilo 22 ovadb zaradi suma utaje davkov največjih zaslužkarjev.

Ugotovitev, da je peščica ljudi dobesedno pred očmi države in celo pod varstvom organov odkrivanja in pregona oropala na desetisoče Slovencev, dokazuje, da iznajdljivi posamezniki, naj gre za goljufe ali tajkune, v naši državi res niso imeli težkega dela.

Sistem medsebojnega kreditiranja

Pravljico o lahkotnem služenju denarja so nekateri imenovali »sistem medsebojnega kreditiranja«, »aktiviranje mrtvega kapitala«, »vzajemna pomoč« in podobno, dejansko pa je šlo za eno največjih goljufij, ki je v obdobju razcveta posrkala na desetine milijonov mark iz žepov naivnih vlagateljev. Na desetine člankov in komentarjev je bilo napisanih, s polnimi imeni so bili razgaljeni organizatorji goljufije in sladkobesedni predavatelji podjetja Exocom Ltd., ki je vodilo mamljivo igro, vendar se takrat nihče v državi ni zganil. In medtem ko so vlagatelji ostali praznih žepov, so spretni catchthecashevski govorci preštevali debele svežnje nemških bankovcev in potovali po belem svetu. Nekateri so tam tudi ostali, drugi so, zadovoljni z rezultati te verižne kraje, poniknili v podjetniške vode.

Mati Slovenija oziroma njeni pristojni organi, ki naj bi varovali državljane pred goljufijami, pa so si lajšali kosmato vest z izgovori, da so opozarjali ljudi, naj ne nasedajo igri. Po klavnem zatonu pravljичne igre je ostala vojska nekaj deset tisoč opeharjenih. Osiromašeni in predvsem grdo nategnjeni darovalci milijonov mark so še nekaj let onemoglo preklinjali lastno neumnost.

Vpletena policija in VIS

Zdaj lahko zgolj obujamo spomine na čase, ki so v mnogočem podobni današnjim. Kdor je takrat opozarjal na goljufijo, je skorajda veljal za državnega sovražnika, saj so igro vendar vodili ugledni ljudje. Nekateri so si pomembnost in dobro ime sposodili pri svojih starših. In kar je zanimivo, tudi takrat so nekateri delili nasvete novinarjem, naj previdno pristopajo k zadevi. Treba je omeniti nikoli priznано vpletenost posameznih uslužbencev notranjega ministrstva, o čemer so krožila pogosta opozorila in namigi o policijskem pokroviteljstvu nad igro *Catch the Cash*. Močne so bile govornice, da je *catch the cash* pravzaprav igra, ki jo organizira država. Takih obtožb seveda ni nihče dokazal, precej bolj oprijemljivi so bili očitki, da so sodelovali posamezni državni uslužbenci, največ iz policijskih in kriminalističnih vrst. Dokaz zato je, da so morali nekateri zapustiti notranje ministrstvo, toda zaradi dokazane udeležbe ni odgovarjal nihče.

Bataljoni Slovencev, ki so množično nosili denar na srečanja z voditelji igre v Union, v Pivnico Jama, v kranjsko Creino in še marsikam, so po razkritju prevare naivno pritisnili na kriminalistično službo. Toda niti javno razkritje, da so se organizatorji, kar je pozneje potrdil tudi direktor podjetja Exocom **Ciril Gradišar**, sestajali celo z namestnikom tedanje varnostnoinformativne službe (VIS) **Romanom Jegličem**, ni sprožilo resnejše preiskave.

Pozneje je prišlo na dan, da je pomočnik direktorja VIS Roman Jeglič že marca 1992, ko je bila igra na vrhuncu, direktorju Exocoma **Cirilu Gradišarju** predlagal »postopno ugašanje zadeve«. Zanimiv je podatek, če drži, da mnogi z notranjega ministrstva niso bili seznanjeni z aktivnostmi gospoda Jegliča z VIS. Mimogrede, ko so leta 1994 prišle na dan podrobnosti o veliki potegavščini v igri *Catch the Cash*, se je Jeglič umaknil v daljno Rusijo.

Kam je poniknil denar?

Pred dvajsetimi leti je to poskušal pojasniti Ciril Gradišar, razvpiti direktor Exocoma, za katerega je veljalo, da se je spretno izmikal odgovornosti, domnevno je bil nenehno pod policijsko zaščito. »Najprej, moje domnevno izmikanje je plod govoric. Ljudem nikoli nihče ni zagotavljal izplačila avtomatike, sicer pa je veliko vlagateljev dobilo izplačanih po več avtomatik. Ko pa je ugasnilo vplačevanje, se je ustavila tudi avtomatika.«

O zlomu sistema je dejal: »Po bitki smo vsi pametni. Po zagotovilih odvetnika, ki je imel vsa moja pooblastila kot direktorja Exocoma (bil je tudi podpisnik računa, skupaj s še tremi avtorji sistema), naj bi dobili koncesijo za legalizacijo sistema v Sloveniji.« Ker legalizacije ni bilo, so torej delali nezakonito. Gradišar: »Po odvetnikovi izjavi nismo delali niti zakonito niti nezakonito; to so njegove interpretacije, ki je vendarle pravnik. Kot direktor Exocoma sprejemam moralno odgovornost, nikakor pa ne za vse preostalo, kar se je dogajalo.« Tako nekako se je zagovarjal direktor podjetja, ki je pred dvema desetletjema ropalo državo in državljane. Vse je namreč potekalo v gotovini, v kešu. Govorimo o markah, ki so v skrbno zloženem stanju v poslovnih kovčkih nemoteno potovale iz rok v roke, tudi čez mejo, v tuje banke. Mastni delež so pobirali predavatelji, ki so plačevali tudi varovanje sestankov z državljani.

A vlagatelji niso mogli do denarja, za katerega je Ciril Gradišar vedel, da mora nekje biti, a ni mogel do njega. Tako je povedal sam. »Nekdo ima preveliko moč. Prepričan pa sem, da se zadevi da priti do dna, če bodo določeni imeli jajca!«

Lahko le dodamo, da v Sloveniji nihče ni imel jajc, da bi zadevi *catch the cash* prišel do dna. Ostal pa je močan priokus, da za prave režiserje najmnogičnejšega praznjenja žepov naivnih iskalcev sreče ne bomo izvedeli. Denar je davno izpuhtel bog ve kam. Nekaj podobnega, kot se dogaja danes, ko nihče ne more, ne zna, noče ali pa si ne upa ugotavljati, kam so izpuhtele milijarde novodobnih tajkunov. Tudi ti so, tako kot organizatorji goljufivih iger nekoč, nemoteno delovali vsem na obeh. In oboji so (v glavnem) ostali nekaznovani.

Sistem, ki daje in nič ne vzame

Podjetje Exocom je začelo delovati jeseni 1991, igro *Catch the Cash* pa so vodili uspešni informatorji. Po nekaj mesecih obračanja velikih vsot denarja – več kot sto milijonov nekdanjih nemških mark – se je sistem, ki so ga reklamirali z geslom Sistem, ki veliko daje in nič ne vzame, sesul. Verižno bogatenje posameznikov, ki so izdatno izkoristili na desetisoče naivnežev, se je ustavilo. Toda skrivnostni vrtiljak, ki je nekaterim dobesedno zmešal glave, se je vrtil dalje, le da v obratni smeri. Vlagatelji, ki so ostali praznih žepov in mnogi tudi ponižani, ker so se ujeli v past peščice lakomnih organizatorjev, so terjali denar in odgovore na vprašanja, kdo je dovolil goljufijo stoletja. Odgovora niso dobili.